

Sodelovanje strokovnih delavcev pri spremljanju njihovega dela na področju razvoja bralne pismenosti v vrtcu in osnovni šoli

mag. Nataša Durjava, prof. soc. ped., svetovalna delavka,
Osnovna šola Antona Tomaža Linhartaradovljica

Opismenjevanje otrok zahteva posebno pozornost. Ocenjevanje dela na tem področju samo s strani vodstvenih delavcev ni zadostno, zato smo vključili še strokovne delavce. Podatke smo zbrali v šolskem letu 2016/17 v vrtcu Tržič, v 2017/18 pa v OŠ Antona Tomaža Linhartaradovljica in Vrtcu Radovljica. Strokovni delavci so prebiral strokovno literaturo o bralni pismenosti in opazovali aktivnosti otrok. Razdelili smo jim ocenjevalno lestvico za samoocenjevanje za področje razvoja jezika pri otroku, vodstvo pa je pri opazovanju strokovnih delavcev med hospitacijami uporabljalo standardiziran ocenjevalni list. Na koncu podajamo priporočila za nadaljnjo prakso na področju zgodnjega razvijanja bralne pismenosti otrok.

Ključne besede: bralna pismenost, vrtec, osnovna šola, spremljanje dela, samoocenjevanje

UVOD

Pri raziskovanju šolske pismenosti je vse bolj pomembno odkrivanje otrokovih predopismenjevalnih dejavnosti v predšolskem obdobju in ugotavljanje vpliva porajajoče se pismenosti na šolski uspeh pri začetnem učenju branja in pisanja (Grginič).

Prispevek je nastal zato, ker je avtorica kot ravnateljica v vrtcu in v sodelovanju z vodstvom osnovne šole po zaključnih letnih evalvacijah strokovnega dela ugotovila, da opismenjevanje otrok potrebuje dodatno pozornost s strani vzgojno-izobraževalnih delavcev. Do podobnega spoznanja so prišli že v drugih vrtcih (Vrtec Pedenped 2014). Hkrati smo se pri evalvaciji zavedali, da ocenjevanje tega področja samo z ene strani (spremljanje dela skozi oči ravnatelja oziroma vodstva) ne zagotavlja objektivnosti. Zato smo se odločili, da k problemu pristopimo večplastno, tako da v evalvacijo vključimo še strokovne delavce. Prispevek tako prikazuje samoocenjevanje strokovnega delavca pri izvajanju aktivnosti razvijanja bralne pismenosti otrok.

Strokovnim delavcem smo ponudili prevod novejšega članka iz tuje literature, ki je pokrival tako predšolsko kot šolsko področje (prvi razred) in jim s tem omogočili dodatni vpogled v področje jezikovnega razvoja otroka. Delavci so spremljali svoje pedagoško delo vzajemno: kot razvoj otrok na področju razvijanja bralne pismenosti in kot svoj lastni strokovni razvoj. Vsem strokovnim delavcem smo razdelili ocenjevalno lestvico za samoocenjevanje, vodstvo pa je pri opazovanju strokovnih delavcev uporabljalo standardiziran ocenjevalni list. Posredovali smo jim tudi samoocenjevalno opazovalno lestvico za področje razvoja jezika pri otroku. Tako pridobljene podatke smo povezali z ugotovitvami,

do katerih smo prišli v vodstvu vrtca oziroma šole pri hospitacijah (v nadaljevanju: spremljanja dela).

Pred spremljanjem dela strokovnih delavcev smo pripravili tudi smernice za bolj celostno spremljanje otroka pri razvijanju bralne pismenosti. Podrobno predstavljamo analizo samoocenjevanja strokovnih delavcev v vrtcu in osnovni šoli in analizo spremljanja dela strokovnih delavcev, ki jih je opazovalo vodstvo v vrtcu in šoli. Področje samorefleksije strokovnih delavcev je v tem prispevku izpuščeno.

ANALIZA SPREMLJANJA DELA STROKOVNIH DELAVCEV

Samoocenjevanje strokovnih delavcev

Samoocenjevanje je potekalo v Vrtcu Tržič (vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev), Vrtcu Radovljica (vzgojitelji) ter v 1. razredu OŠ A. T. Linhartaradovljica (vzgojitelji in učitelji) v šolskih letih 2016/2017 (Tržič) in 2017/2018 (Radovljica).

Po hospitacijah so strokovni delavci ocenjevali svoj govorni vzorec in odnos do področja jezika pri delu z otroki. V ta namen smo uporabili Lestvico za samoocenjevanje pedagoškega govora (Gomivnik in Stritar, 2010).

Strokovni delavci so na sedemstopenjski lestvici (1–7) ocenili svoj pedagoški govor, pri čemer je ocena 7 pomenila popolnoma drži, ocena pa 1 sploh ne drži. V tabeli 1 so navedeni rezultati iz Vrtca Tržič za 34 strokovnih delavcev.

Avtorica je kot ravnateljica vrtca samoocene analizirala ter rezultate predstavila na vzgojiteljskem zboru in jih uporabila na osebnih razgovorih. Zbrani rezultati so služili kot osnova za izdelavo letnega delovnega načrta vrtca in izluščen je bil en cilj: individualizacija.

Trditev	Ocena							Povprečje
	1	2	3	4	5	6	7	
Zavedam se pomena predšolskega obdobja za razvoj govora otrok.							34	7,0
Zavedam se, da je skrb za razvijanje sporazumevalne zmožnosti predšolskih otrok naravno vpletena v vsa področja dejavnosti Kurikuluma za vrtce (pridobivanje besedišča, tvorjenje besedil, dvosmerna komunikacija ...).							34	7,0
Zavedam se, da z govorom vzpostavljam tudi družbena razmerja/odnose (otroke pozdravim, pohvalim/grajam ...).						2	32	6,9
Pri enosmernem (frontalnem) sporazumevanju z otroki uporabljam knjižni zborni jezik.				3	11	15	5	5,6
Pri dvosmernem sporazumevanju uporabljam knjižni pogovorni jezik.				1	13	14	5	5,5
V nekaterih situacijah in okoliščinah premišljeno uporabljam tudi narečje, pokrajinski pogovorni jezik.			2	3	12	10	6	5,3
Govor prilagodim starosti, predznanju in sporazumevalni zmožnosti otrok (upoštevanje OBR).					3	8	23	6,6
Dajem jasna navodila za delo in razložim neznane besede.					4	10	20	6,5
Otrokom dajem poglobljene povratne informacije o njihovi dejavnosti.				3	7	20	4	5,7
Po potrebi povedano ponovim oziroma ponavljam (tudi z uporabo drugih besed ali vidnih znakov).					25	3	6	5,4
Pravilno izgovarjam soglasnike (predvsem l, v) in predloge (skupaj z besedo, pred katero stojijo).				2	5	13	14	6,1
Pravilno naglašam besede (dolgi/kratki samoglasniki; široka/ozka e, o) in izgovarjam polglasnik.				2	5	13	15	6,4
Pravilno sklanjam občna in lastna imena.				1	3	11	19	6,4
Ne uporabljam otročjega govora.						6	28	6,8
Zavedam se razlike med dejstvi in vrednostnimi sodbami ter to upoštevam pri svojem govoru.					6	16	12	6,2
Utemeljujem trditve in navajam otroke k utemeljevanju.				3	8	17	6	5,8
Znam začeti in voditi pogovor; to večino razvijam tudi pri otrocih.				1	4	11	18	6,4
Vzpostavljam očesni stik z otroki ter spremljam njihove jezikovne in nejezikovne odzive.					1	4	29	6,8

Trditev	Ocena							Povprečje
	1	2	3	4	5	6	7	
Pazim na usklajenost besednega sporazumevanja z vidnimi prvinami govora (mimika, kretnje, govornica telesa, gibanje); zavedam se motenj v govoru na tej ravni (pretirane kretnje ...).					2	14	18	6,5
Poznam in obvladam zvočne (slušne) prvine govora: intonacijo, glasnost (jakost), premore, stavčni poudarek, hitrost govora, register in barvo glasu; zavedam se motenj v govoru na tej ravni (neustrezna hitrost govora, neložični premori in poudarki ...).					7	13	14	6,2
Zavedam se drugih motenj v govoru (nepravilen izgovor sičnikov in šumevcev, nosljanje, pogrskovanje ...).	1			1	2	8	22	6,4
Skrbim za svoj glas (higiena glasu, gospodarna izraba dihanja, sproščeno grlo).	1			2	6	14	11	5,9
Govorim, kadar je potrebno, ne ves čas; spoštujem tišino.				2	5	16	11	6,1
Zavedam se pomena humorja v govoru.						12	22	6,6
Obvladam govorni bonton (ne prekinjam govornika, ne skačem v besedo, dam mu na razpolago dovolj časa ...).					3	16	15	6,4
Ozaveščam svoja govorna dejanja.					3	14	16	6,2

Tabela 1: Rezultati Lestvice za samoocenjevanje pedagoškega govora (Gomivnik Thuma in Stritar, 2010) za 34 strokovnih delavcev iz Vrtca Tržič.

V splošnem se je pokazalo, da se strokovni delavci dobro zavedajo pomena govornega vzorca za predšolske otroke in to upoštevajo pri svojem delu. Rezultati kažejo, da se zelo dobro zavedajo pomena predšolskega obdobja za razvoj govora otrok in da je skrb za razvijanje sporazumevalne zmožnosti predšolskega otroka naravno vpletena v vsa področja dejavnosti *Kurikuluma za vrtce*. Zato je pomembno, da smo pozorni na jezik in način govora ves čas dela z otroki, ne le ob izvedbi dejavnosti, saj z govorom vzpostavljamo tudi odnose in družbena razmerja.

Vzgojitelji v večini primerov dosledno uporabljajo knjižni zborni in pogovorni jezik glede na način sporazumevanja (enosmerno, dvosmerno), manj pa se poslužujejo premišljene uporabe narečja. Vsekakor je pokrajinski pogovorni jezik pomemben dejavnik (predvsem z vidika ohranjanja kul-

turne dediščine), zato bi bilo smiselno, da strokovni delavci pogosteje, vendar smiselno, uporabljajo tudi takšen način komuniciranja s predšolskimi otroki.

Med strokovnimi delavci je prav tako visoka ozaveščenost o pomenu očesnega stika z otroki, pri čemer upoštevajo tudi otrokove jezikovne in nejezikovne odzive. Pri zavedanju o pomenu govornega vzorca posvečajo veliko pozornosti pravilni izgovarjavi soglasnikov in predlogov, naglaševanju besed, sklanjanju občnih in lastnih imen, neuporabi otročjega govora ipd. Nekoliko manj skrbijo za svoja glasila v smislu higiene glasu, dihanja, glasnosti govora in spoštovanju tišine.

Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev v vrtcu praktično ni razlike v višini samoocene (povprečna ocena 6,2 oz. 6,3). Tudi v osnovni šoli ni bilo razlik v

samooceni med učitelji in vzgojitelji, so pa bile tam ocene še višje (povprečna ocena obojih blizu 7,0).

Iz pridobljenih rezultatov na samoocenjevalni lestvici smo ugotovili, da skušajo strokovni delavci zagotavljati visoke standarde pri razvoju "porajajoče se pismenosti pri otroku", torej visoke standarde postavljajo tudi sebi. Menimo, da strokovni delavci namenjajo govornemu vzoru veliko pozornosti, da pa jih je izpolnjevanje lestvice spodbudilo k boljšemu ozaveščanju dejanj na tem področju, kar bo pripomoglo k nadaljnjemu izboljševanju govornega vzora strokovnih delavcev. Razlike med posamezniki niso velike. Pomembna je usmerjenost v to, da so strokovni delavci pozorni in primerno kritični do sebe in sodelavcev, saj le na takšen način lahko napredujejo in gradijo svoje znanje. Bistveno je, da so dejavnosti načrtovane in da se sistemsko spremljajo. Menimo, da je dodana vrednost to, da so strokovni delavci usposobljeni za (samo)evalvacijo na tem področju.

Zaradi povezovanja pri prenosu rezultatov v prakso nam je bilo v veliko pomoč širše sodelovanje in izmenjava v praksi med vrtcem in osnovno šolo. Za razliko od šole, kjer lahko rečemo, da je opismenjevanje sistematično, je v vrtcu naloga vzgojitelja, da razvija otrokove sporazumevalne zmožnosti, njegovo opazovanje, zaznavanje in miselne procese. Prav tako mora razvijati zmožnosti, ki temeljijo na govoru, poslušanju in spodbujanju otroka v potrebah po branju in pisanju (Medved Udovič 2011). Zato se zdi pomembno, da tudi delo v vrtcu na tem področju postane kolikor je mogoče transparentno in uporabno in da dosežemo raven medsebojnega sodelovanja.

Pomen dejavnosti pred vstopom v šolo je torej velik. Učenci prvega razreda, ki so v predšolskem obdobju dobili več spodbud na področju pismenosti, so pri opismenjevanju in učenju uspešnejši. Spodbujanje opismenjevanja v šoli se poleg klasičnih metod in predpisanega učnega načrta nadaljuje z naslednjimi aktivnostmi:

- beleženje dnevnega branja doma;
- redna tedenska izposoja knjig v šolski knjižnici;
- knjižne uganke;
- slovenska bralna značka;
- bralni kotiček v razredu;
- izdelava knjig in pisanje zgodb.

Uporaba strokovne literature

Seznam strokovne literature je bil narejen v sodelovanju med strokovnimi delavci in vodstvom. Strokovni delavci so dobili prevedeno izhodiščno strokovno gradivo s poudarkom na pregledu stanja teorij in prakse tako s področja branja kot pisanja, govorenja in poslušanja (Driscoll, Lambirth in Roden 2011, 1–22). Vodstvo je tudi odobrilo do-

polnitev strokovne knjižnice s knjigami s tega področja (npr. Čačinovič Vogrinčič 2008), spodbujalo prebiranje strokovne literature in spodbujalo študij na različne načine. Vodje aktivov posameznih starostnih skupin so se v ta namen v šolskem letu 2016/2017 sistematično izobraževali preko Šole za ravnatelje (Vodenje aktivov). Tovrstno izobraževanje je bilo velikega pomena, saj so vodje aktivov prevzele del nalog iz prevzemanja odgovornosti za strokovno rast vseh pedagoških delavcev.

Strokovni delavci vrtca so si med šolskim letom izposojali knjige na temo opismenjevanja in jih uporabljali pri svojem delu (Colli 1991; Grginič 2005, 2008 in 2010; Herrmann in Rocchi 2016; Hohman, Weikart in Vendramin 2005; Javrh, Možina in Kucler 2006a in 2006b; Kraljič in Vodeb 1994; Kraljič 2001; Levč 2014; Musek Lešnik in Lešnik Musek 2013; Pečjak 2000 in 2005; Place 2011; Potočnik 2003; Štupnikar 2010; Vrbovšek 2007 in 2011). Na voljo so imeli tudi preveden novejši članek iz strokovne literature, ki so ga morali poglobljeno predelati. Čeprav so bile za to priznane ure, interesa za predelavo članka ni bilo veliko. Prav tako je bilo potrebno veliko spodbude (ob pogovorih po spremljanju) za branje strokovnih knjig. Strokovni delavci šole so članek pohvalili in menijo, da je uporaben, medtem ko so strokovni delavci vrtca večkrat poudarjali, da je članek bolj namenjen šoli kot vrtcu, čeprav je ponujal splošna izhodišča za delo na tem področju.

Strokovni delavci so zagotavljali, da jim je bil seznanjen knjig v veliko pomoč in jim je prihranil čas pri iskanju literature. Menili so, da je prebiranje strokovne literature dobra praksa in da se ob tem na novo učijo ter razmišljajo o aktualnih vsebinah.

Spremljanje dela strokovnih delavcev s strani vodstva

Načrtno in sistematično spremljanje s strani vodstva je ključnega pomena, pri čemer je najpomembnejše, da se sodelavce ustrezno pripravi. Za spremljanje dela strokovnih delavcev v vrtcu Tržič v šolskem letu 2016/2017 smo pripravili podrobna pisna ciljna navodila za izvedbo. Pojavilo se je kar nekaj primerov, ko strokovni delavci teh navodil niso upoštevali. Na mestu je vprašanje, zakaj ponujena in skrbno pripravljena besedila oziroma navodila tako površno beremo? V tovrstnih primerih neupoštevanja navodil smo pripravo na spremljanje dali v dopolnitev in predstavili termin spremljanja.

Skupno smo opravili 52 spremljanj, približno 2 spremljanji v šolskem letu pri vsakem strokovnem delavcu. Odstopanja so bila kar številna, in sicer zaradi bolniških odsotnosti in dodatnega strokovnega dela. Strokovno spremljanje sta izvajali ravnateljica in pomočnica ravnateljice.

Poleg možnosti profesionalnega razvoja so imeli delavci tudi možnost samoiniciativnega medsebojnega spremljanja. Pri medsebojnem spremljanju so se strokovni delavci usmerili v dejavnosti in vsebine, ki so bile bodisi njihova šibka točka bodisi so pri njih potrebovali kakovostno povratno informacijo. Za tovrstno spremljanje se je odločilo manj kot tretjina strokovnih delavcev vrtca. Veliko je bilo spodbujanja kritičnega prijateljstva, da bi znali povedati tudi tisto, kar bi od sodelavcev zahtevalo dodatno delo.

Po vsakem spremljanju je bil s strokovnimi delavci opravljen poglobljen razgovor, nato pa smo oceno vodstva primerjali s samooceno strokovnih delavcev iz spremljanj. V tem procesu je prav tako pomembna povratna informacija. Vodstvo je uporabljalo enako ocenjevalno lestvico kot strokovni delavci. Pogovori so potekali o elementih opazovanja in spremljanja, razpravljali smo, kaj je bilo dobro in kaj bi lahko še izboljšali, kje imajo še težave in zakaj. Po prvem spremljanju si je vsak strokovni delavec zastavil individualni cilj za razvijanje, izboljšanje in nadgrajevanje, ki se ga je v drugem spremljanju pri preverjanju poudarilo in se o napredku pogovorilo.

Sodelovanje vrtca in šole: medsebojno spremljanje dela

Čeprav v zadnjem času poudarjamo, da bi morali vrtci in šole več in bolje sodelovati, se zdi zavedanje tega in dobro sodelovanje še vedno marsikje oddaljen cilj oziroma so povezave šibke, čeprav so nujne za izboljševanje učenja in poučevanja (Debeljak idr. 2002). Pri tem smo želeli biti zgled dobre prakse medsebojnega sodelovanja.

Positivni učinki spremljanja so nas opogumili, da smo začeto delo nadaljevali in nadgradili s spremljanji na prehodu med vrtcem in šolo. Spremljanje strokovnih delavcev v 1. razredu Osnovne šole Antona Tomaža Linhartaradovljica in v Vrtcu Radovljica je potekalo s strani vodstva na enak način kot v vrtcu Tržič. Poleg tega smo izvedli medsebojno spremljanje med ustanovama – vrtec je spremljal delo v šoli in obratno. Kot izhodišče smo navedli spodbujanje timskega sodelovanja in medsebojnega učenja, spodbujanje vzgojiteljeve/učiteljeve samoevalvacije, sodelovanje po načelu kritične evalvacije ter spodbujanje in predstavljanje dobre prakse.

POVZETEK UGOTOVITEV

Pokazalo se je, da je bilo nekaj primerov ("ambasadorjev") odlične delovne prakse na področju razvijanja bralne pismenosti otrok. Dobro je bilo, da so se vsi strokovni delavci sistematično ukvarjali s problematiko in svoje delo vložili veliko energije. Iz opazovanja dela strokovnih delavcev smo ugotovili:

- Strokovni delavci so bili pozorni na vzpostavitve očesnega kontakta, otroke so nagovarjali z imeni. Pri nagovoru so bili v večini spoštljivi in pozorni na otrokova čustva.
- Večina strokovnih delavcev je bila pozorna na svoj jezik.
- Večjo pozornost bi lahko posvetili spodbudam, da otroci spremljajo svoje razmišljanje in ga ubesedijo.
- V vrtcu je bilo premalo glasovnega zaznavanja, nekaj več je bilo spodbud pri zavedanju glasov v besedah (prvi in zadnji glas) in povezovanja glasu s simbolom.
- Otroke bi bilo potrebno bolj načrtno pohvaliti in v posameznih primerih uporabljati manj prepovedi.
- Igralni prostor v vrtcu se je spreminjal in je različno spodbuden. Na eni strani je bilo narejenih ogromno izboljšav kakovosti prostora, po drugi pa je bilo še vedno prisotnih preveč izdelkov odraslih, preveč "plastificiranih" sličic in premalo simbolov in izdelkov otrok (predvsem v najmlajših oddelkih). Izdelki otrok so bili v nekaterih oddelkih premalo osmišljeni in niso bili postavljeni v višino otrokovih oči.
- Knjižni kotički za otroke v vrtcu bi morali biti bolj založeni, tematsko in vsebinsko osmišljeni, postavljeni in uporabljeni.
- Pri izvedbi dejavnosti v vrtcu je bilo še vedno preveč izvajanja frontalnih oblik ter premalo didaktičnega in metodološkega osmišljanja. Otrok se še vedno ne vključuje sistematično v načrtovanje poteka in diferenciacijo dejavnosti. Premalo je bilo individualizacije za socialno šibke otroke, otroke s posebnimi potrebami ali mlajše otroke v oddelku.
- V večini dejavnosti strokovni delavci vrtca še vedno načrtujejo sami ali v paru, le nekaj jih izhaja iz otrok in načrtujejo skupaj z otroki, kar naj bi bil cilj (iz priporočil *Kurikuluma za vrtce*; Kroflič idr. 2010).
- Pri najmlajših bi lahko bilo več zaznavanja senzornih vzorcev (otip, voh, sluh, vid), kar je iz razvojne perspektive zelo pomembno.
- Pri vseh primerih je bil spremljan odnosni del pouka, kako vzgojitelj/učitelj vodi otroke/učence.
- Več učiteljev oziroma vzgojiteljev je opazovalo enega, kar nikdar ni predstavljalo težave niti organizacijske niti vsebinske narave, k čemur je pripomogla podpora vodstva.
- V šoli so pravila bolj definirana, ure so pestre z veliko dejavnostmi, pozornost je usmerjena tudi v grafomotoriko, učitelji zelo dobro in veliko uporabljajo uvodno motivacijo in IKT sredstva.
- Pogovori so bili (po opomnikih) opravljeni takoj po opazovanju.
- Strokovni delavci so načrtno in več kot v preteklosti postavljali odprta vprašanja. Dodatno pozornost in čas bi bilo potrebno usmeriti k temu,

da imajo otroci dovolj časa za odgovore in medsebojno poslušanje; pogosto namreč odgovarjajo le govorno bolj sposobni otroci.

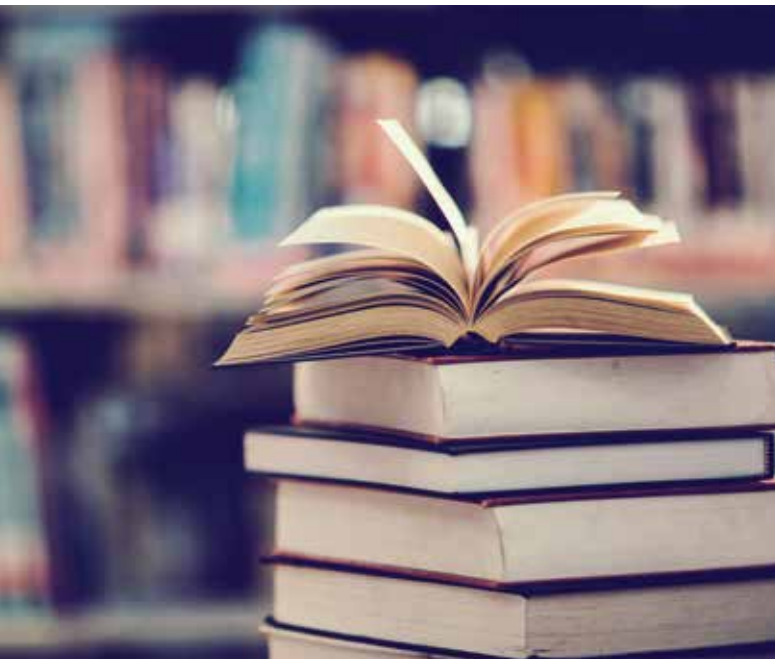
- Strokovni delavci še vedno preveč posegajo v otrokovo ustvarjalnost, otroke preveč usmerjajo in jim dajo premalo časa za dokončanje dejavnosti. Hitenje k zaključevanju dejavnosti je žal še vedno prisotno.
- Strokovni delavci so pri izvedbah še vedno premalo pogumni glede novosti, dojemljivi za drugačen pogled in premalo zaupajo otrokom in njihovim zmožnostim.
- V posameznih primerih je bila dejavnost načrtovana prezahtevno, nesmiselno ali premalo zahtevno. V takih primerih so bile vidne težave postavljanja in sledenja zastavljenim ciljem.
- Pojavljale so se tudi težave s subjektivnimi prepričanji in kriteriji strokovnega delavca, da je "najboljši", zaradi česar je preslišal mnenje sodelavcev. To je področje, na katera je potrebno ne le biti pozoren, pač pa vanj tudi "zagristi".
- Napredek je bil v primerjavi s preteklimi leti očitno, toda nekateri strokovni delavci imajo še vedno premalo konkretnega strokovnega znanja s področja razvijanja pismenosti.
- Vsa spremljanja dela so bila tako v vrtcu kot šoli opravljena praviloma v času prve in druge šolske ure.
- Študij strokovne literature počasi postaja vrednota, z njim strokovni delavci postajajo bolj samozavestni v znanju in kriteriji za kakovostno delo se zvišujejo.

- Večina strokovnih delavcev je sodelovanje prepoznalo kot obliko medsebojnega učenja.
- Sodelovanje jih je spodbudilo k razmišljanju o uporabi novih načinov dela.

SMERNICE ZA NADALJNJE DELO

Glede razvijanja bralne pismenosti otrok lahko na podlagi lastnih izkušenj podamo naslednja priporočila:

- Strokovne delavce je ob pogovorih po opravljenem spremljanju potrebno spodbujati glede šibkih točk (kot akcijski načrt razvijanja posameznih področij in oblikovanja ciljev profesionalnega razvoja).
- Strokovni delavci bi se morali v pedagoškem procesu več posvetiti študiju strokovne literature.
- Pri načrtovanju je potrebno slediti načelu, da se izhaja iz otrok.
- Strokovni delavec naj bo organizator, otroci pa naj bodo aktivnejši participatorji – omogočena naj jim bo aktivnejša vloga.
- Pogosteje je treba razmišljati o pogojih za izkustveno učenje in pripravah za spodbudno okolje.
- Skušajmo se otresti preteklih vzorcev (predolg vsakodnevni jutranji krog v vrtcu; predstave odraslega, ki jih prenese na otroka; pretirana pričakovanja odraslih ipd.).
- Več naj bo individualnega dela ali dela v manjših skupinah.
- Odpiranje oddelkov in sodelovanje navzven in med institucijami ter izmenjava močnih podro-

čij strokovnih delavcev. Izmenjava dobre prakse je nujna na več ravneh.

- Razmišljati je potrebno o pripravljenosti na sodelovanje, se usmeriti v iskanje rešitev, ne težav, in v odprtost za nove izkušnje.
- Iskanje čustvene stabilnosti in ravnotežja med profesionalnim in osebnim (samozavest, samozaupanje).

Glede sodelovanja vrtca in šole ugotavljamo oziroma priporočamo:

- Strokovni delavci v vrtcu in šoli se zavedajo pomena lastne motivacije in odgovornosti pri delu z najmlajšimi. Zato je na začetku šolskega leta smiselno organizirati uvodno srečanje med vrtcem in šolo ter se dogovoriti o možnostih medsebojnega sodelovanja in iskanja skupnih poti pri opismenjevanju otrok.
- Pomembno je, da imajo strokovni delavci možnost medsebojnih predstavitev metod dela ter izmenjave izkušenj, mnenj in konstruktivnih kritičnih pripomb.
- Priporočljivo je v vrtcu in šoli uporabiti isti instrumentarij za samoocenjevanje strokovnih delavcev in opazovanje strokovnih delavcev s strani vodstva.

ZAKLJUČEK

Prispevek obravnava spremljanje dela strokovnih delavcev pri razvoju bralne pismenosti v vrtcu in osnovni šoli. Pokazalo se je, da celostno sliko dobimo šele, ko združimo samoocenjevanje strokovnih delavcev in njihovo opazovanje s strani vodstva. Prav tako je smiselna in pozitivna izkušnja sodelovanje vrtca in 1. razreda osnovne šole pri načrtovanju dela na področju bralne pismenosti. Izkazalo se je, da si strokovni delavci glede razvijanja bralne

pismenosti otrok postavljajo visoke standarde, ki pa jih v praksi morda ne dosegajo vedno. Spodbudno je, da v samoocenah ni razlik med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev v vrtcu ter med učitelji in vzgojitelji v 1. razredu osnovne šole. Vsi vključeni so bili za sodelovanje med šolo in vrtcem zelo dobro strokovno pripravljene, povratne informacije pa so bile konstruktivne, v korist otrok in bodo upoštevane pri nadaljnjem delu. Povzamemo lahko, da je bil narejen korak naprej h kulturi izmenjav konstruktivnih povratnih informacij v dobrobit otrok. Naj zaključimo, kot navajajo Driscoll, Lambirth in Roden (2012, 19): "Poučevanje pismenosti je služba, ki ji ni enake. Ni poučevanje tehničnega znanja, saj morajo biti učitelji občutljivi, kreativni, inteligentni, zagnani in predani. [...] Učitelji imajo enormno socialno moč, ki delno prihaja iz njihove zmožnosti spodbujati otroke v smer kritičnega mišljenja pri vsem, kar počnejo".

Literatura:

- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008): *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Debeljak, M., Dominko, C., Gombač, T., Keršnik, J., Krajnik, K., Vehovec, M. (2012): Medsebojne hospitacije kot strategija vodenja za učenje. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, let. 10 (št. 3): str. 61–75.
- Driscoll, P., Lambirth, A., Roden, J. (2012): *The Primary Curriculum: A Creative Approach*. London: Sage.
- Golli, D. (1991): *Opismenjevanje v prvem razredu*, Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Gomivnik, V. T., Stritar, U. (2010): *Bralna kultura. Priročnik s primeri dobre prakse*. Ljubljana: MIZŠ.
- Grginič, M. (2005): *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Izolit.
- Grginič, M. (2008): *Vsak po svoji poti do pismenosti*. Mengeš: Izolit.
- Grginič, M. (2010): *Kako opismenjevati*. Mengeš: Izolit.
- Herrmann, E., Rocchi R. (2016): *Moje dejavnosti Montessori: naloge za bogatitev besedišča in raziskovanje sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hohman M., Weikart, P. D., Vendramin V. (2005): *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana: DZS.
- Javrh, P., Možina, E., Kucler B. D. (2006): *Z igro do pismenosti – Kaj lahko družine storimo za pismenost svojih otrok* (DVD). Ljubljana: ACS.
- Javrh, P., Možina, E., Kucler B. D. (2006): *Z igro do pismenosti – Naš maliček šteje* (DVD). Ljubljana: ACS.
- Kraljič, D., Vodeb, J. (1994): *Pomagajmo otrokom, ki imajo večje težave na področju zaznavanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Kraljič, D. (2001): *Mojster, kako si se tega naučil*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kroflič, R., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Zupančič, T., Krnel, D., Japelj Pavešič, B. (2010): *Otrok v vrtcu. Priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Levc, S. (2014): *Liba laca lak; Kako pomagamo otroku do boljšega govora*. Ljubljana: Samozaložba.
- Medved Udovič, V. (2011): Zgodnje branje za učinkovito bralno pismenost. *Pedagoška obzorja*, let. 20 (št. 1): str. 5–16.
- Musek Lešnik, K., Lešnik Musek, P. (2013): *Sledenje in risanje – vodoravne in navpične*. Brezovica pri Ljubljani: Ipos.
- Pečjak, S. (2000): *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pečjak, S. (2005): *Zgodnje opismenjevanje od vrtca do univerze*. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Place, M. H. (2011): *100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Potočnik, N. (2003): *Začetno opismenjevanje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Štupnikar, M. (2010): *Opismenjevanje in razvoj vseh čutil*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Vrbvošek, B. (2007): *Porajajoča se pismenost v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Supra.
- Vrbvošek, B. (2011): *Kakovost procesa učenja in poučevanja jezika v kurikulu vrtca*. Ljubljana: Supra.
- Vrtec Pedenjped (2014): *Zgodnja pismenost*. Novo mesto: Vrtec Pedenjped. Dostopno na http://www.pedenjpednm.si/wp-content/uploads/2014/02/VrtecPedenjped_Zgodnja_pismenost.pdf, 30. 7. 2019